

Аветісян В.Г., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України;

Тригуб В.В., кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України

ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

Розширення завдань підрозділів ДСНС України [1] потребує відповідної підготовки підрозділів. Особливість полягає в тому, що надзвичайні ситуації трапляються щодня, тому реагування на них повинно бути своєчасним та ефективним. Цього можна досягти тільки при комплексному підході, який передбачає: зміну структури підрозділів, відповідне їхнє оснащення та підготовку особового складу. Підготовку курсантів до проведення аварійно-рятувальних робіт здійснюють навчальні заклади ДСНС України, зокрема факультет оперативно-рятувальних сил НУЦЗУ. Процес підготовки потребує певних змін, а для цього потрібно:

1. Визначити, узгодити та законодавчо закріпити напрями підготовки;
2. Організувати навчання таким чином, щоб випускник мав змогу користуватися отриманими знаннями одразу після випуску, а не затрачував певний час на набуття практичних навичок.

На сьогоднішній день підготовка курсантів до проведення аварійно-рятувальних робіт мало чим відрізняється від підготовки, яка відбувалася 10–20 років тому, як за формою так і за змістом. Основними видами занять залишаються лекції та практичні заняття, які за відсутності відповідної матеріальної бази проводяться у класі. Такий підхід дає курсантам теоретичну базу для подальшого розвитку, який відбувається вже на практичній роботі, але, враховуючи різноманітність надзвичайних ситуацій та їхню непередбачуваність, такий підхід є занадто ризикованим. Має місце тенденція зменшення часу, який відводиться на вивчення спеціальних дисциплін, що не дає курсантам змоги твердо засвоїти отримані знання. Таке положення призводить до того, що в підрозділах знизився рівень професійної підготовки пожежних-рятувальників. Крім того, відсутність фахівців «вузької» спеціалізації, наприклад водолазів, висотників, кінологів та ін., зменшує тактичні можливості підрозділів. У наш час немає законодавчо закріпленого переліку надзвичайних ситуацій, за ліквідацію яких відповідають підрозділи ДСНС України, а в яких випадках вони надають допомогу іншим рятувальним службам. Це призводить до невизначеності конкретних напрямків підготовки особового складу.

Основною проблемою є визначення напрямів підготовки особового складу та підвищення її якості.

Вирішення цієї проблеми є можливим наступними шляхами:

1. Визначення видів надзвичайних ситуацій, за ліквідацію яких несуть відповідальність підрозділи ДСНС України, у яких видах надзвичайних ситуацій вони надають допомогу іншим службам на законодавчому рівні конкретизація цих напрямів у підзаконних актах (накази, статuti, настанови, інструкції та ін.)

2. Відповідно до визначених видів визначити напрямки підготовки.

3. Відповідно до обраних напрямів створити систему підготовки фахівців рятувальної справи всіх рівнів.

4. Розподілити напрями підготовки між вищими навчальними закладами ДСНС України та привести їх у відповідність.

Основними надзвичайними ситуаціями ліквідація наслідків яких може бути покладена на підрозділи ДСНС України, слід вважати:

➤ НС природного характеру такі як: землетруси; повені та підтоплення; урагани та буревії; зсуви ґрунту; лісові та степові пожежі;

➤ НС техногенного характеру: пожежі (наземні та підземні окрім шахт та копалень); аварії пов'язані з витокom небезпечних хімічних речовин; рятування людей при транспортних аваріях (ДТП; залізничний транспорт; водний; повітряний та трубопровідний).

Для успішного рішення завдань по проведенню рятувальних робіт особовий склад пожежно - рятувальних підрозділів (як пожежні, так і керівники робіт) повинен пройти спеціальну підготовку. У результаті її він повинен навчитися оцінювати можливість руйнувань конструкцій будинків і споруджень, знати правила й порядок порятунку людей із завалів (технологію пошуку потерпілих у завалах, порядок їхньої розробки, способи проникнення в завали та ін.), прийоми роботи зі спеціальним обладнанням і спорядженням, засобами малої механізації. Для цього в пожежному підрозділі повинні бути підготовлені такі фахівці, як оператори для роботи із судинами, які знаходяться під високим тиском (ПРП, компресори й т.д.), електрогазозварювальники підрильники, стропальники такелажники та ін.

Основну увагу під час підготовки особового складу слід приділяти технічній підготовці та удосконаленню тактичних прийомів використання наявного на озброєнні устаткування. Підготовка повинна проводитися з урахуванням особливостей розвитку й гасіння пожежі, характеру завдань, які доводиться виконувати особовому складу під час гасіння пожеж, руйнування будівель та ін.

У процесі підготовки особового складу, що буде виступати в ролі керівника рятувальних робіт, належну увагу необхідно приділити умінню тактично мислити та організовувати роботу підлеглих підрозділів із застосуванням засобів механізації.

При цьому рекомендується під час підготовки керівного складу:

➤ на початковому етапі створювати прості ситуації, які не вимагають виконання багатоетапних дій і прийняття складних рішень. Керівник зазначає перед кожним застосуванням указує, що потрібно зробити, для чого це

потрібно і як це потрібно зробити. При цьому пропоновані до виконання операції повинні поступово ускладнюватися;

➤ надалі тим, хто навчається, пропонується самостійно приймати рішення на використання різноманітного обладнання. При цьому спочатку прості ситуації повинні поступово ускладнюватися до таких, які вже вимагають прийняття багатоходових рішень. Наприклад, вибір типу обладнання для підйому конструкції, масу якої визначено візуально, підйом конструкції з використанням декількох типів засобів механізації, підйом конструкції й витягання з-під неї «постраждалого» та ін.;

➤ надалі керівникам пропонується виконання всього комплексу рятувальних робіт із пошуку, деблокування, витягу і транспортування «потерпілих». При цьому мають використовуватися всі наявні в підрозділі сили й засоби, поступово умови виконання повинні ускладнюватися (нічний час, обмежена кількість сил і засобів, збільшення обсягу розроблюваного завалу та ін.).

У результаті такої підготовки керівний склад здобуває теоретичні знання і набуває практичних навичок керування силами й засобами, застосування різних способів і прийомів проведення робіт із порятунку людей.

Підготовку до проведення аварійно-рятувальних робіт курсанти університету проходять на кафедрі пожежної тактики й аварійно-рятувальних робіт під час вивчення дисципліни «Організація аварійно-рятувальних робіт» [2]. Метою вказаної дисципліни є вивчення основ організації і тактики проведення рятувальних робіт під час ліквідації різних надзвичайних ситуацій (НС). Підготовка курсантів ведеться у трьох напрямках 1. Вироблення в курсантів стійкості під час проведення рятувальних робіт в екстремальних умовах, уміння швидко адаптуватися до роботи в зоні НС; 2. Вироблення в курсантів уміння й навичок використання технічних засобів ведення рятувальних робіт; 3. Вироблення вмінь і навичок керування підлеглими підрозділами під час проведення рятувальних робіт у різних умовах. Дисципліна складається з 6 розділів [2], у яких послідовно вивчаються:

➤ теоретичні аспекти організації аварійно-рятувальних робіт, як правила проведення розвідки зони НС, правила надання невідкладної допомоги постраждалим, прийоми та способи транспортування потерпілих та ін.;

➤ питання організації аварійно-рятувальних робіт при різних аваріях, зокрема: при руйнуванні будинків і споруджень, при викиді небезпечних хімічних речовин, в умовах радіоактивного випромінювання, при аваріях на транспорті, під час рятування на воді.

➤ питання підготовки підрозділів до дій в умовах НС техногенного та природного характеру.

➤ засвоєння знань курсантами за кожною темою відбувається у три етапи:

➤ перший етап – інформаційний, завдання цього етапу – одержання знань на лекції за даною темою;

➤ другий етап закріплення отриманих знань, завдання цього етапу – перевірка рівня засвоєння курсантами певної теми;

➤ третій етап – застосування отриманих знань у ході практичного виконання аварійно-рятувальних робіт; завдання цього етапу закріпити знання і прищепити курсантам навички щодо застосування отриманих знань.

Вищою формою закріплення знань курсантів є підсумкові тактичні навчання, які проводяться з курсантами 4-го курсу щорічно разом із гарнізоном та іншими рятувальними службами на спеціальному полігоні в обстановці, максимально наближена їй до реальної.

Такий підхід дозволяє більш ефективно готувати курсантів до ліквідації наслідків НС.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту / затверджений наказом МНС України від 13.03.2012 р. № 575. – К., 2012. – 152 с.

2. Організація аварійно-рятувальних робіт: підручник за загальною редакцією В.П. Садкового; Аветісян В.Г., Сенчихін Ю.М., Кулаков С.В., Куліш Ю.О., Тригуб В.В. – Х: «Федорко», 2010. – 240 с.

Артем'єв С.Р., кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України;

Шароватова О.П., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки університету (далі – ОПТЕБ) на сьогодні є єдиною кафедрою, яка випускає спеціалістів за трьома спеціалізаціями – «Екологічна безпека» (бакалаври та магістри), «Охорона праці» (бакалаври та магістри) та «Техногенно-екологічна безпека» (магістри). Кафедра будує свою навчально-наукову та профорієнтаційно-кураторську діяльність шляхом приділення уваги практичній складовій навчання.

Науково-педагогічними працівниками кафедри ОПТЕБ систематично проводяться спеціальні заняття, у процесі яких студенти мають можливість виявляти свої ораторські та дискусійні здібності. Наприклад, це можуть бути засідання на кшталт «парламентських слухань», на яких обговорюються питання щодо стану охорони праці у країні або важливих змін у нормативно-правовій базі, здійснюється порівняльний аналіз вітчизняного та європейського законодавства про охорону праці тощо.